

ධ්‍යාන (දෙවන කොටස)
12.08.2018 - ශ්‍රී ලංකාරාමය
නවසීලන්තය

ප්‍රශ්නය - ස්වාමීන්වහන්ස අපි දැනගෙන හිටියේ නැ මලක් පූජා කරනකොට ධ්‍යාන අංග තිබෙනවා කියලා.

පිළිතුර - මම දැනගත්තා දන්නේ නැතුව ඇති කියලා. ඒක හින්දම තමයි කියලා දෙන්න ඕන කියලා හිතුවේ. අභිධර්මය කියන එක හරි පරිපූර්ණ නිරවශේෂ දේශනාවක්. ඒකෙ තිබෙන වටිනාකම අපි දන්නේ නැති නිසා තමයි තමා තුල තිබෙන ගුණ පිළිබඳව තමන්ට තේරුම් ගන්න බැරි. අපි ගොඩක් ලොකු පිංකමක් කර ගත්තත් අපි අප විසින්ම ඒකට අවතක්සේරුවක් කරනවා.

ආරම්භණය කුසල වෙනකොට ධ්‍යාන අංග තිබෙනවා. ඒ විතරක්ම නොවෙයි. හැම කුසල ක්‍රියාවක් තුලදීම බෝධි පාක්ෂික ධර්ම 37 වැඩෙනවා. ඒක දන්නේ නැති නිසා තමයි අවතක්සේරු කරන්නේ. හොඳට බලන්න පළවෙනි ධර්ම දේශනාව. බුදුහාමුදුරුවෝ ඒ ධම්මචක්කප්පවත්තන දේශනාවේදී මෙසේ දේශනා කරනවා.

‘ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ, අන්තා පබ්බජිතෙන න සෙවිතබ්බා. කතමෙ ද්වෙ? යො වායං කාමෙසු කාමසුඛල්ලිකානුයොගො භීනො ගම්මො පොථුප්පනිකො අනරියො අනත්ථසංභිනො, යො වායං අත්තකිලමථානුයොගො දුක්ඛො අනරියො අනත්ථසංභිනො. එතෙ බො, භික්ඛවෙ, උභො අත්තෙ අනුපගම්ම මජ්ඣිමා පටිපදා තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධා චක්ඛුකරණී ඤාණකරණී උපසමාය අභිඤ්ඤාය සම්බොධාය නිබ්බානාය සංවත්තති’

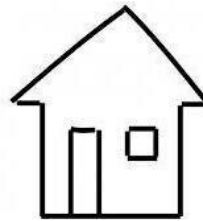
“ද්වෙමෙ, භික්ඛවෙ... උභො අත්තෙ අනුපගම්ම මජ්ඣිමා පටිපදා තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධා = මේ අත්ත දෙකට පත්වෙන්නේ නැති මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව තථාගතයන් වහන්සේ අවබෝධ කරගන්නා. මොකටද? හිතලා බලන්න. ඒ සූත්‍රයේම තිබෙනවා. මොකටද ඒ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව අවබෝධකර ගත්තේ කියලා. චක්ඛුකරණී ඤාණකරණී උපසමාය අභිඤ්ඤාය සම්බොධාය නිබ්බානාය සංවත්තති” _ චක්ඛුකරණී = ඇස් හදන්නා වූ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව, ඤාණකරණී = ඥානය හදන්නා වූ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව, උපසමාය අභිඤ්ඤාය = කෙලෙස් උපසමනය කරන්නා වූ විශේෂ අභිඤ්ඤා උපදවන්නා වූ, සම්බොධාය නිබ්බානාය සංවත්තති” = සම්බෝධිය පිණිස නිවන් පිණිස පවතින්නා වූ ඒ මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව යනුවෙන්.

සම්බෝධිය පිණිස නිවන් පිණිස බෝධිපාක්ෂික ධර්ම නැතුව යන්න පුළුවන්ද? බුදුරජාණන්වහන්සේ ධම්මචක්කප්පවත්තන සූත්‍රයේ ආර්යඅෂ්ටාංගික මාර්ගය දේශනා කළේ සත්තිස්බෝධිපාක්ෂික ධර්ම skip කරලද? නැ. අරියො අට්ඨඬ්ඨිකො මග්ගො කියලා කියනකොට ඒක තුල තව ධර්ම 29 ක් අන්තර්ගතයි. මාර්ග අංග 8 අමතරව ඉන්ද්‍රිය ධර්ම තිබෙනවා, බොජ්ඣංග ධර්ම තිබෙනවා, බල ධර්ම තිබෙනවා, වීරිය ධර්ම තිබෙනවා, සතිපට්ඨාන ධර්ම තිබෙනවා.

එක තැනක තිබෙනවා මෙහෙම කථාවක්. මේ විස්තරය තිබෙන්නේ ධම්මපදයේ. එක දිව්‍ය කාන්තාවක් මල් කඩ කඩ ඉන්න ගමන්ම පිං ඉවර වෙලා එතැනින් චූතවෙලා දඹදිව දුප්පත් ගමක ඉපදුනා. ඒ කාන්තාවට පෙර ආත්මය සිහිපත්වෙන ජාතිස්මරණ ඥානය පහළ උනා. මේ කාන්තාව ඥානවත්ත කෙනෙක්. ඇය කල්පනා කළා නැවතත් හිටපු තැනට යන්න ඕන කියලා. ඒක නිසා පිං කරන්න

ඕන කියලා හිතා ගත්තා. මේ සඳහා එයා දාන ශාලාවක් සොයාගත්තා. එයාට දානයක් දෙන්න හැකියාවක් තිබෙන කෙනෙක් නොවෙයි. සමහර වෙලාවට අපේ ගම්වලත් ඉන්නවා දානේ දෙන්න බැරි උනත් සල්ලි මිල මුදල් නැති උනත් ගුණවත් කම අතින් හරි ඉහළ වර්ත තිබෙන අය. ඒවගේ බාල මහළු ස්ත්‍රී පුරුෂ දෙපක්ෂයම ඉන්නවා. මේ කාන්තාවත් ඒ දාන ශාලාව අතුපතු ගානවා, වතුර ගෙනැල්ල තියනවා. ඒවගේ උදව් උපකාර කරනවා. දැන් මේ කාන්තාව එතැන ඉන්න නිසා ගමේ මිනිස්සුන් දානේ හදාගෙන ඇවිල්ලා ‘අපේ දානේ අද, තව ටිකකින් ස්වාමීන්වහන්සේලා වඩිවි, දානේ ටික හරිගස්සලා බෙදන්න’ කියලා ඒ කාන්තාවට පවරලා ඒ මිනිස්සු වැඩට යනවා. ඉතින් මේ කාන්තාව ස්වාමීන්වහන්සේලාට දානය පූජා කරලා අතුපතු ගාලා ඒ වගේ වැඩ කළා.

දැන් මේ කාන්තාව උදේ පාන්දර ගෙදරින් යනවා. එයා ගෙදරින් යන්නේ ස්වාමීන්වහන්සේලාට උපස්ථාන කිරීම සඳහා. ඒ සංඝ උපස්ථානය පිණිස ගෙදරින් පිටත්වෙනකොට අපි දන්නේ නෑ ඒ කාන්තාව පියවර කොච්චරක් තබනවාද කියලා. පියවර 10 යද පියවර 25 ද පියවර 50 කියලා අපි දන්නේ නෑ. අපි හිතමු පියවර 500 තැබුවා කියලා. පියවර 500 තබනකොට එයා ඒ පියවර තබන්නේ සංඝ උපස්ථානය කරන්න, දානේ දෙන්න, බුද්ධ සාසනයට උදව් උපකාර කරන්න, පිං කරන්න ඕනෑ කියන සිතෙන්. සල්ලි හම්බකරන්නවත් business කරන්නවත් භොරකම් කරන්නවත් ඒ මොකක්වත් කරන්න නොවෙයි. ඒ කාන්තාව දානේ ශාලාව දෙසට හැරිලා පියවර තබන්නේම පුණ්‍ය අරමුණක් මුල් කරගෙනයි. ඒ පුණ්‍ය අරමුණ මුල් කරගෙන ඒ කාන්තාවට පහළ වෙනවා ‘සෝමනස්ස සහගත ඤාණ සම්ප්‍රයුක්ත අසංඛාරික මහා කුසල් සිත’. ඒ සිතේ තිබෙනවා චෛතසික ධර්ම 33 ක්. ඒක මෙහෙමයි වෙන්නේ.

උදාහරණයක් ලෙස මේ උපාසක මව්තුමිය දාන ශාලාවට පියවර 500 ක් තබනවා කියලා හිතමු.

මේ පියවර තැබීමේදී මේ කාන්තාවට පහළ වෙනවා සෝමනස්ස සහගත ඤාණ සම්ප්‍රයුක්ත අසංඛාරික කුසල් සිත. මේ සිත ඇතුලත තිබෙනවා චෛතසික ධර්ම 33 ක්.

සර්ව චිත්ත සාධාරණ චෛතසික	07
ප්‍රකීර්ණක චෛතසික	06
කුසල සාධාරණ චෛතසික	19
ප්‍රඥාව	01

(33) + සෝමනස්ස සහගත ඤාණ සම්ප්‍රයුක්ත අසංඛාරික සිත = (34)

මේ කාන්තාවට සෑම පියවරක් ගානේම චෛතසික 33 කින් යුක්ත වූ කුසල් සිත් විශාල ප්‍රමාණයක් පහළ වෙනවා. දාන ශාලාවට යන ගමනම මේ කාන්තාවට අකුසල් නසන කුසල් වඩන ක්‍රියාවක් වෙනවා. ඒක නිසා මේ ක්‍රියාව තුළ තිබෙනවා සමාසක් ප්‍රධාන වීර්ය = 4 (ප්‍රකීර්ණක චෛතසික වල තිබෙන වීර්ය මෙතැනදී සමාසක් ප්‍රධාන වීර්ය හැටියට ක්‍රියාත්මක වෙනවා). ඊළඟට තිබෙනවා ඉන්ද්‍රිය ධර්ම 5 ක්. බල ධර්ම 5 ක් තිබෙනවා. තව තිබෙනවා ‘ඡන්ද’ ‘චිත්ත’ ‘වීර්ය’ ‘විමංසා’ කියන ඉර්ධි පාද 4. ඊළඟට තිබෙනවා

බොජ්ඣංග ධර්ම 7 = සිතිය තිබෙනවා, ප්‍රඥාව තිබෙනවා, චිරිය තිබෙනවා, පිතිය තිබෙනවා, පස්සද්ධිය තිබෙනවා, ඒකාග්ගතා කියන ධ්‍යාන අංගය තිබෙනවා, උපේක්ඛාව තිබෙනවා. ඊළඟට ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ග අංග 8 තිබෙනවා. කවදාකවත්ම පෙර සඳහන් කළ වෛතසික ධර්ම නැතුව සත්තිස් බෝධි පාක්‍ෂික ධර්ම වැඩෙන්නේ නෑ.

සත්තිස් බෝධි පාක්‍ෂික ධර්ම

සතිපට්ඨාන	04
සම්මප්පධාන	04
ඉර්ධිපාද	04
ඉන්ද්‍රිය	05
බල	05
බොජ්ඣංග	07
මාර්ගඅංග	08 +

37

සෝමනස්ස සහගත ඥාන සම්ප්‍රයුක්ත කුසල් සිතෙහි පහළ වූ සමහර වෛතසික ධර්ම මේ සත්තිස් බෝධිපාක්‍ෂික ධර්ම තුළදී බොහෝ වාරයක් repeat වෙනවා. උදා: ‘සති’ වෛතසික, සතිපට්ඨාන තුළ ‘සතිය’ ලෙසත් ඉන්ද්‍රිය ධර්ම තුළ ‘සති ඉන්ද්‍රිය’ ලෙසත් බල ධර්ම තුළ ‘සති බලය’ ලෙසත් බොජ්ඣංග ධර්ම තුළ ‘සති බොජ්ඣංගය’ ලෙසත් ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය තුළ ‘සම්මා සතිය’ ලෙසත් ක්‍රියාත්මක වෙනවා. ඒක නිසා මේ කාන්තාව ගෙදර ඉඳලා ශාලාවට යනකොට පෙර සඳහන් කළ වෛතසික ධර්ම 33 + සිත + බෝධි පාක්‍ෂික ධර්ම 37 ආදී වශයෙන් ධර්ම මහා විශාල ප්‍රමාණයක් වැඩෙනවා. මේ කාන්තාව යන්නේ සංඝ උපස්ථානය නිසා මෙයාට ගොඩක් කුසල් වැඩෙනවා. මේක දන්නේ නැති නිසා තමයි සමහර අය මල් පහන් පුපා කරනකොට ගරිභා කරන්නේ.

පින් කරනවට දොස් කියන්න එපා කියලා කියනවා. අවමන් කරන්න එපා කියනවා. “ කුසලං නාවමන්තබ්බං, බුද්දකන්ති කදාවිපි, අනන්තඵලදං හොති, නිබ්බානම්පි දදාති නං”.

කුසලං නාවමන්තබ්බං = කුසලයට අවමන් කරන්න එපා. (කුසලං ‘න’ අවමන්තබ්බං කියන එක තමයි කුසලං නාවමන්තබ්බං කියලා කියන්නේ).

බුද්දකන්ති කදාවිපි = කිසිම දවසක කරන්න එපා

අනන්තඵලදං හොති = නොයෙක් ඵල විපාක ලබලා දෙනවා

නිබ්බානම්පි දදාති නං = නිර්වාණයත් ලඟා කරලා දෙනවා (අරියධම්ම ස්වාමීන්වහන්සේ මේ සම්බන්ධයෙන් ධර්ම දේශනාවක් කරලා තිබෙනවා).

දැන් මේ කාන්තාව දාන ශාලාවට යනකොට මෙව්වර කුසල් වැඩෙනවා නම් ගිහිල්ලා දානයක් බෙදනකොට කොව්වර කුසල් රැස් වෙනවා ඇත්ද. දැකීමේදී ඇහීමේදී බැලීමේදී ආදී මේ සෑම තැනකදීම මේ ධ්‍යාන අංග පහළ වෙනවා.

තව එකක් තිබෙනවා මෙහෙම. අපිට දීපු දානයක් සිහිපත් කරගෙන වාගානුස්සති භාවනාව කරන්න කියලා කියනවා. වාගානුස්සතිය තුළ තිබෙන්නේ තමන්ගේ ගුණ හොඳට මෙනෙහි කිරීම. ‘ශ්‍රද්ධාව’ ‘සීලය’ ‘ත්‍යාග’ ‘බහුශ්‍රැත භාවය’ සහ ‘ප්‍රඥාව’ යන මේවා මෙනෙහි කරන්න කියලා කියනවා. ත්‍යාගවත්ත බව ගැන එනම් තමන් දීපු දානය ගැන හිතලා ‘මේ වගේ දෙයක් කරගන්න ලැබුණා’ කියලා ගොඩක් සතුටු වෙන්න කියලා තිබෙනවා. එතකොට තමයි සන්තෝසය ඇතිවෙලා හිත එක්තැන් වෙන්නේ.

ප්‍රශ්නය - ප්‍රථම ධ්‍යාන - ද්විතීය ධ්‍යාන - තෘතීය ධ්‍යාන වෙන්නේ ධ්‍යාන අංග ශක්තිමත් වෙන කොටද?

පිළිතුර - ඒ කියන්නේ මෙහෙමයි. එතැන තිබෙන්නේ ඔය ධ්‍යාන අංගම තමයි. එතන වෙලා තිබෙන්නේ එක අරමුණක ගොඩක් වෙලා ඉඳලා අරමුණත් එක්ක වැඩිලා පහළ වෙව්ව ධ්‍යාන නිමිති තිබෙන්නේ. එතන තිබෙන්නේ දාන මාන දෙන වෙලාවට පහළ වෙන, අතුපතු ගාන වෙලාවට පහළ වෙන විතක්ක විචාරම තමයි. නමුත් එතනදී වෙන්නේ, එක අරමුණක් අරගෙන ධ්‍යාන සමාපත්ති බවට පත්වෙනවා. අපි ධ්‍යාන කියලා වැඩිපුර කලාකරන්නේ ඒ ධ්‍යාන සමාපත්ති ගැන. නමුත් අනිත් තැන් වලත් ධ්‍යාන අංග වශයෙන් තිබෙනවා.

ප්‍රශ්නය - එතකොට ස්වාමීන්වහන්ස මෙහෙම ධ්‍යාන අංග පහළ කරමින් දිගටම ගියහම තමයි කවදාහරි දවසක ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේදී ඒ අංග වැඩිලා සෝවාන් මාර්ගය පහළ වෙන්නේ?

පිළිතුර - ඔව් එහෙම තමයි ඒක වෙන්නේ.

තව එකක් තිබෙනවා කියලා දෙන්න, ඒක බොහොම ගැඹුරුයි. ඒ උනාට ඒකත් අපේ පින්වතුන් දැනගන්න ඕනෑ. ඒ තමයි ලෞකික ධ්‍යානය සහ ආර්ය ධ්‍යානය කියලා තැනක විස්තර කරනවා. ඒ ආර්ය ධ්‍යානය කියන්නේ සෝවාන් වෙත වෙලාවේදී හිතේ පවතින ඒකාග්‍රතාවයට. ඒකට තවත් කියනවා ආනන්තරික සමාධිය කියලා. මාර්ගඵල අවබෝධ කරගන්න අවස්ථාවේදී පහළ වෙන සමාධියට ආනන්තරික සමාධිය කියලා කියනවා. සෝවාන් වෙත වෙලාවේදී ප්‍රථම ධ්‍යානයට සමාන වූ ඒකාග්‍රතාවයකින් යුක්ත වෙනවලු හිත. එහෙම යුක්තවෙලා තමයි මාර්ග ඵල අවබෝධ වෙන්නේ. ඒක අපිට කොයි වෙලේද කියලා කියන්න බෑ. බණක් අහන වෙලාවේ වෙන්න පුළුවන්. සක්මන් කරන වෙලාවේ වෙන්න පුළුවන්. අතුපතු ගාන වෙලාවේ වෙන්න පුළුවන්. මෙනෙහි කරමින් ඉන්න වෙලාවක වෙන්න පුළුවන්. වන්දනා කරන ගාලාවක් කිය කිය ඉන්න වෙලාවක වෙන්න පුළුවන්. කොයි වෙලේද කියලා කියන්න බෑ. ඒ ගතිය ක්ෂණයකින් ඇතිවෙනවා. ඒක නිසා තමයි නිරන්තරයෙන්ම සිහිය පිහිටුවන්න කියන්නේ. මේක කොයි වෙලාවේ flash වෙයිද දන්නේ නෑ. නමුත් අපි අනාපාන සතිය හරි මෙත්‍රී කර්මස්ථානය හරි පුරුදු කරන කොට ධ්‍යාන අංග පහළ වීමේ ප්‍රගුණතාවය වැඩි වෙනවා සහ වේගවත් වෙනවා. ඒකට හේතුව එකාග්ගතාවය ගොඩක් වඩලා තිබෙන නිසා.

තවත් වෙනසක් තිබෙනවා. දාන මාන පිංකම්, අතුපතු ගැමි, වත්පිළිවෙත් කරන වෙලාවේදීත් ධ්‍යාන අංග තිබෙනවා, ඒ කුසල් සිත්වල. අපි අනාපානසතිය වැනි අරමුණක් අරගෙන භාවනා කරනකොටත් ධ්‍යාන අංග තිබෙනවා. නමුත් සිත levels දෙකක තිබෙන්නේ. අපි සාමාන්‍යයෙන් වන්දනා කරනකොට ඇතිවෙන්නේ කාමාවචර සිත්වල පහළ වෙන්නා වූ රූපාවචර භාවයට නොගියා වූ ධ්‍යාන අංග. ඒවා හොඳයි. නමුත් ඒවාගෙන් බ්‍රහ්මලෝකයට යාගන්න බෑ. මනුස්ස ලෝකයට දිව්‍යලෝකයට යා ගන්න පුළුවන්. ඒවා ඉක්මවාගෙන ගිහිල්ලා රූපාවචර තත්වයට පත්වෙනකොට ඒ සිත්වල පහළ වෙනවා බරපතල විධියට සමාධිය. ඒවාගෙන් තමයි බ්‍රහ්මලෝක ආදී ස්ථානවලට යන්නේ. මෙහිදී අරමුණු වෙනස් නමුත් අංග වශයෙන් එකයි. මේකයි තේරුම් ගන්න ඕන.

හොඳයි එහෙනම් සෑම දෙනාටම ධර්ම අවබෝධය සුවසේම සිද්ධ වේවා! කියලා මෙමත්‍රියෙන් ආශිර්වාද කරනවා.

ප්‍රශ්නය - ස්වාමීන්වහන්ස ඔබවහන්සේ විස්තර කරලා දුන්නා විතර්ක විචාර පිති සෝමනස්ස දෝමනස්ස චෛතසික ධර්ම කියලා. ඊට පස්සේ කිව්වා වක්ඛු සෝත සාණ ජීව්හා කාය ආදියට ගෝචර වෙන දේවල් ධ්‍යාන හැටියට ගන්න ගන්නේ නෑ කියලා. ඒක තව පොඩ්ඩක් පැහැදිලි කරලා දෙන්න ස්වාමීන්වහන්ස.

පිළිතුර - මෙහෙමයි, අපි දුවනවා. දුවන්න අපිට ගැමිමක් අවශ්‍යයි. කකුල් දෙකක් තිබුණාටම දුවන්න බෑ. ඒකට ගැමිමක් අවශ්‍යයි. වේගයක් අවශ්‍යයි. ඒ වේගය තමයි අපිව දුවවන්නේ. අපි යම් කිසි දෙයක් දිහා ඕනෑ කමින් බලනවා. එහෙම ඕනෑ කමින් බලනකොට - ඕනෑ කමින් හිතනකොට - ඕනෑකමින් කපා කරනකොට අපිට මේ ක්‍රියාවල් ඕනෑකමකින් සිද්ධ කරන්න වේගයක් අවශ්‍යයි, ශක්තියක් අවශ්‍යයි. අන්න ඒ අවශ්‍ය ශක්තිය ලබා දෙන්නේ ඔය 'චිතක්කය' 'චිතාරය' 'ප්‍රීතිය' 'සුඛ' 'ඒකාග්‍රතා' කියන

වෛතසික. මේවා තමයි ඒ අරමුණත් එක්ක අපේ හිත එකතු කරන්නේ. ඒක නිසා ඔය ධ්‍යාන කියන වෛතසික තිබෙන සිත් හරි බලවත් කියලා මම පෙන්වුවා. ඒවා නැති සිත් දුබලයි.

‘වක්බු’ ‘සෝත’ ‘සාණ’ ‘ජීවිහා’ ‘කාය’ කියන විඤ්ඤාණ පහළ වෙන්නේ ඉස්සර වෙලා කරපු පිනක හරි පවක හරි විපාකයක් හැටියට. ඒවා දැන් පහළ කරන ඒවා නොවෙයි. විපාක සිත් කියලා කියන්නේ දුර්වල සිත්. ඒකෙ අයිතිකාරයා ඉස්සෙල්ලා ජීවිතිය. මෙහිදී පහළ වෙන ඒ ‘වක්බු’ ‘සෝත’ ‘සාණ’ ‘ජීවිහා’ ‘කාය’ කියන විඤ්ඤාණ ඉස්සරවෙලා කරපු වැඩක විපාක නිසා ඒවා හරි දුර්වලයි. ඒ දුර්වල සිතේ තිබෙන්නේ ඇත්ත වශයෙන්ම ධ්‍යාන අංග දෙකයි. මේ විඤ්ඤාණ වල තිබෙන්නේ සර්ව චිත්ත සාධාරණ වෛතසික 7 පමණයි. ‘එස්ස’ ‘වේදනා’ ‘සංඥා’ ‘චේතනා’ ‘ඒකාග්ගතා’ ‘ජීවිතින්ද්‍රිය’ ‘මනසිකාරය’ යන 7. මේ හතෙන් ‘වේදනාවයි’ ‘ඒකාග්ගතාවයි’ පමණයි ධ්‍යාන අංග තිබෙන්නේ. ඒ දෙකත් පහළ වෙලා තිබෙන්නේ විපාක සිතක. ඒක නිසා ඒ දෙන්නත් ඉතා දුර්වලයි. ඒක නිසා මේ විපාක විඤ්ඤාණ වල තිබෙන ‘වේදනා’ ‘ඒකාග්ගතා’ කියන වෛතසික ධර්ම ධ්‍යාන අංග කියලා සලකන්නේ නෑ.

වර්තමානයේ generate කරන සිත් වල තමයි ධ්‍යාන අංග පහළ වෙන්නේ. මම ඒක තමයි කිව්වේ අපිට පා දෙකක් තිබුණාටම දුටා ගන්න බෑ කියලා. ඒකට energy apply කරන්න ඕන. ආන්න ඒ වගේ, සිතක් තිබුණාටම මදි, ඒ සිත අරමුණකට දාල හිතවන්න ඕනෑ. අන්න එතකොට තමයි ‘චිතක්ක’ ‘චිචාර’ ‘ප්‍රිති’ ‘සුඛ’ ‘ඒකාග්‍රතා’ වැනි ධ්‍යාන අංග අවශ්‍ය වෙන්නේ.

ප්‍රශ්නය - ස්වාමීන්වහන්සේ අර උදේ කිව්වා වගේ චිත්ත භාවනාවක් කරනකොට සිතට එන එන සිතුවිලි දිහා තවත් සිතකින් බලන එකයි කරන්නේ. එතකොට එතෙත්දී වේදනාවත් දැනෙනවා. ශබ්දයක් ඇහෙනවම් ඒවාටත් හිත යනවා. එතකොට ඒවත් දැන ගන්නවා. එතකොට ඒ භාවනාව තුල චිත්ත භාවනාවක් චිතරක් නොවෙයි නේද වැඩෙන්නේ?

පිළිතුර - ඔව්, බෝධිපාක්ෂික ධර්ම ඔක්කොම වැඩෙනවා. හිත දිහා බල බලා ඉන්නකොට චිත්තානුපස්සනාව වැඩෙනවා. හිත අරමුණු කරනකොට වැඩෙන්නේ චිත්තානුපස්සනාව. වේදනාව අරමුණු කරනකොට වැඩෙන්නේ වේදනානුපස්සනාව. ඕක පටලැවිලා තිබෙන්නේ මෙහෙමයි. අපි හිතමු මනුස්සයෙක් picture එක්ක බලනවා කියලා. ඒ මනුස්සයා ඉස්සරහින් තිබෙන screen එකේ තිබෙන picture එක බලනවා. මම ඒ මනුස්සයා දිහා බලනවා. හිතලා බලන්න. එයා පින්තූරේ බලනවා, මම පින්තූරේ බලන්නේ නැතුව එයා දිහා බලනවා. එයා දිහා බැලුව පමණින් මම පින්තූරේ බැලුවා වෙන්නේ නෑ.

ඒක නිසා සමහර වෙලාවට වේදනාව විඳිනවා. වේදනාව විඳින කොට අපේ හිතේ ‘අරමුණ’ වෙලා තිබෙන්නේ ‘වේදනාව’. වේදනාව ගැන හිතන හිතට කියනවා වේදනානුපස්සනාව කියලා. වේදනානුපස්සනාව වඩන වෙලාවට අපි, හිතට තරහ එනවද කියලා එහෙම ‘හිත’ ගැන බලන්නේ ‘නෑ’. ඒ වෙලාවට බලන්නේ ‘මේක සැපයි’ ‘මේක දුකයි’ ‘මේක උපේක්ඛා’ සහගතයි කියලා වේදනාවේ තිබෙන්නා වූ ස්වභාවය. ඒක වේදනානුපස්සනාව. ඊට පස්සේ ‘මම වේදනාව ගැන හිතුවා, සන්තෝස උනා, දුක් උනා කියලා’ හිතනවා. එතකොට ඒක චිත්තානුපස්සනාව වෙනවා.

ප්‍රශ්නය - ස්වාමීන්වහන්සේ අපි භාවනා කරනකොට ශබ්දයක් කනට ඇහුනත් ඒකත් සිතීම නේද දැනගන්නේ? ඒක ඇවිල්ලා ගියා කියලා සිතුවිල්ලක් ඇතිවෙනවා.

පිළිතුර - ඔව්, ශබ්දය ට හිත ගියා, ශබ්දය ගැන හිතනවා, ශබ්දය ගැන විතර්ක කරනවා කියලා ශබ්දය ගැන දැන ගැනීමෙන් බලන්නේ හිතේ තිබෙන ධර්ම ටික.

දැන් ඔය අතරේදී ‘මේකට ආසාවක් ඇති උනා, කාමච්ඡන්දයක් ඇති උනා. මේ සිත ඒකට ඇලුනා’ කියලා සිතන්දී ධම්මානුපස්සනාවත් වැඩෙනවා. සිත හැටියට බලනකොට විත්තානු පස්සනවා වැඩෙනවා. එක වෙලාවක වැඩ ටික ඔක්කොම සිද්ධ වෙනවා. නමුත් සතර සතිපට්ඨානයෙන් එකක් මුල් වෙනවා.

මහත්මිය - විත්තානුපස්සනාව හොඳයි කියලා හිතෙනවා.

ස්වාමීන්වහන්සේ - විත්තානුපස්සනාව හොඳයි. විත්තානුපස්සනාව වඩලා අනාපාන සතිය වඩන කොට ලේසියි. ලේසියි කියලා කියන්නේ blockages අල්ලන්න ලේසියි.

ප්‍රශ්නය - ස්වාමීන්වහන්සේ සෝවාන් වෙනවා කියලා කියන්නේ සිතුවිල්ලක් ඇතිවෙලා නැතිවෙලා අනිත් එක එන්න ඉස්සෙල්ලා තිබෙන gap එක දකින එකද? මොකක්ද ඇත්තටම සෝවාන් වෙනකොට දර්ශනය වෙන්නේ?

පිළිතුර - නෑ. මම ඉස්සෙල්ලා ඔය කියපු gap ගැන කියන්නම්. ඒ gap එක unidentified. බොහෝම subtle. අපි ඉස්සෙල්ලාම ප්‍රතිසන්ධිය ලැබුවා. ඒ ප්‍රතිසන්ධිය ලබපු වේලාවේ පහළ වූ ප්‍රතිසන්ධි සිත තමයි හවාංග සිත් හැටියට දිගටම යන්නේ. යම් කිසි වේලාවක අපිට ප්‍රතිසන්ධි සිතක් පහළ උනා නම් ඒ සිතේ duplicate එකක් තමයි දිගටම පහළ වෙන්නේ හවාංග සිත් විදියට. ඒකෙ තිබෙන අතිශය සියුම් භාවය නිසා සුක්කම භාවය නිසා එහෙම එකක් තිබෙනවාදෝ කියන අදහසවත් අපිට එන්නේ නෑ. ඒක දකින්න අපේ සිතිය තවම sharp නෑ.

දැන් අපි එක දෙයක් මෙනෙහි කරලා ඊට පස්සේ තව එකක් මෙනෙහි කරනවා. ඒක මෙනෙහි කරලා තව එකක් මෙනෙහි කරනවා. යම් කිසි දෙයක් මෙනෙහි කරලා ඉවර උන ගමන්ම අපේ හිත සම්බන්ධ වෙන්නේ හවාංගයට. හවාංගයෙන් තමයි ඊට පස්සේ අනිත් සිත develop වෙන්නේ. ඒ සිතෙන් මොකක් හරි අහලා හරි දැකලා හරි නැවතත් යන්නේ හවාංගයට. හැම වෙලේම සම්බන්ධ වෙන්නේ හවාංගයට. එක සිතුවිල්ලක් ගිහිල්ලා අනිත් එක එන්න කලින් සිත යන්නේ හවාංගයට. අපි හිතමු මෙහෙම. එක සිතුවිල්ලක් ඇති උනා නැති උනා කියලා කියන්නේ හවාංගයට ගියා කියන එක. ඊළඟට තව සිතුවිල්ලක් ඒකෙන් ආව, ඒකත් නැති උනා කියලා කියන්නේ නැවතත් හවාංගයට ගියා කියන එක. සිතුවිල්ලක් ඇතිවෙලා අනිත් සිතුවිල්ල එන්න කලින් අපි යම් කිසි දෙයක් දැක්ක නම් ඒ දැකලා තිබෙන්නේ හවාංගයයි. නමුත් හවාංගය යනු නිවන නොවෙයි.

හවාංගය කියන්නේ ඉතාම දුර්වල විපාක හිතක්. ඒකත් ඇතිවෙනවා නැති වෙනවා. මොකක් හරි එකක් අරමුණු කරනකොටම හවාංගය නැති වෙලා වෙන හිතක් ඇති වෙනවා. ඒක නිසා එක සිතුවිල්ලක් ඇතිවෙලා අනිත් එක එන්න කලින් යමක් දකිනවා කියන එක නොවෙයි නිවන කියලා කියන්නේ.

නිවන දකින්න නම් සංස්කාර දකින්න ඕන. සංස්කාර නොදැක නිවන් දකින්න බෑ. සංස්කාර කියලා කියන්නේ අපි දැන් සිත දෙස බලනවා. වේදනාව බලනවා. සන්තෝසයක් ඇති උනා නැති උනා කියලා බලනවා. සැකයක් ඇති උනා, තරහක් ඇති උනා නැති උනා, ආසාවක් ඇති උනා නැති උනා කියලා සිතුවිලි බලනවා. වේදනා බලනවා. කාමච්ඡන්දය කියලා බලනවා. ථිතමිද්ධය කියලා බලනවා. ද්වේශය කියලා බලනවා. ඔය බලන්නේ සංස්කාර වලට නම් දාල බලන බැලිල්ලක්. බුදුරජාණන්වහන්සේ ඉස්සෙල්ලාම ඒකෙන් බලන්න කිව්වා.

දැන් බලන්න, පාන් බනිස් කියන නම් වලින් යන්නේ එකම පිටි. එකම පිටි නියෝජනය වෙනවා, එක තැනකදී පාන් තව තැනකදී බනිස් තව තැනකදී රෝස් පාන් ආදී නම් වලින්. ඔය වගේ තමයි, නාම

ධර්ම රූප ධර්ම කියන්නා වූ සංස්කාර ධර්මතා දෙක අපිට එන්නේ පැකට් වශයෙන්. ටීනම්ද්ධය නමින්, කාමච්ඡන්ද නමින්, ආසාව නමින්, ඔය වගේ පැකට් වශයෙන් තමයි අපිට එන්නේ. අපි ඉස්සෙල්ලාම ඒවා ගන්නේ ඒ ‘නමින්’.

ඔහොම ගිහිල්ලා ගිහිල්ලා මේ ලේබල් වලින් බලන බැලිල්ල අවසානයේදී ලේබල් ටික අපේ අතින්ම ගැලවිලා යනවා. ඊට පස්සේ තැනකදී අපි බලන්නේ අර ලේබල් ගැලවී ගිය ලේබල් ඉරිගිය සංස්කාර ධර්මයෝ විතරයි. ඔතැනට අපි යන්න ඕන. ඊට පස්සේ බලන්නේ හේතුවෙන් හටගන්නා හිත සහ හේතුවෙන් හට ගන්නා රූපය වශයෙන්. විත්තය සහ රූපය වශයෙන් නැත්නම් නාමය සහ රූපය වශයෙන්. එවෙලෙට අපිට ඒක ජේන්නේ අපි මෙහෙ ඉඳලා බලන විදියට නොවෙයි. ගැඹුරු තැනකට ගිහිල්ලා බලනකොට ඒක අපිට දැනෙන්නේ දිය පිල්ලකින් වැක්කෙරෙන දිය දහරාවක් වගේ, වැහි බිංදු ටිකක් වගේ, වැලි වගේ. කිසිම sure එකක් නැති පිඹින සුළං පහරක් වගේ. නමක් නැති, ගමක් නැති, හයියක් නැති, කිසිම විස්වාසයක් නැති, තැනක් නැති, ශක්ති flow එකක් හැටියට පමණයි ජේන්නේ එතැනදී. එහෙම බල බලා ඉන්නකොට ඒ බැලිල්ලත් මහා වදයක් වෙනවා. කිසිම විස්වාසයක් නැති, වැදගම්මක් නැති, sure එකක් තියන්න බැරි, එක විදියකට ඉන්නේ නැති, එක විදියකට ඉන්න බැරි, හයියක් ගැම්මක් නැති මේ සංස්කාර දිහා බලාගෙන ඉදීමෙන් මොන ඵලයද කියලා කළකිරෙනවා. ඒවා දිහා බලාගෙන ඉන්න තියෙන්නෙත් ඒ වාගේම වෙනස් වී යන හින් ටිකක් විතරයි. ඒක නිසා ඒ බලන සිතත් ඒකට ජේන ඒවත් යන දෙපැත්තම එපා වෙනවා. මෙහෙම එපා වෙන්නේ නැතිව මොන නිවනක්වත් අහුවෙන්නේ නෑ.

අපිට එපා වෙන්නේ නැත්තේ අපි ඒ ගැන තේරුම් අරගෙන නැති හින්දයි. අවබෝධය නැති හින්දයි. සංස්කාරයන් ගැන අවබෝධයක්, සංස්කාරයන් පිළිබඳව සම්පූර්ණ වැටහීමක් අපිට තිබෙන්න ඕන. ඒ එපා වීම හදාගන්න තමයි සතර සතිපට්ඨානය වඩමින් මේ යන්නේ. අපි අවසානයේදී දකින්නේ සංස්කාර. සංස්කාර දකින්න නම් සංස්කාර සියුම් ස්වභාවයෙන් ජේන, නුවණ මිශ්‍ර වෙච්ච සිත් පහළ වෙන්න ඕන. එතකොට කෙරෙන්නේ නුවණක් පහළ වෙච්ච එක සිත් ජේළියක් එනවා, සංස්කාර බලනවා, හවාංගයට යනවා. නැවතත් නුවණ මිශ්‍ර සංස්කාර බලන සිත් ජේළියක් එනවා, සංස්කාර බලනවා, නැවතත් හවාංගයට යනවා. ඔය වැඩේ තමයි අවසානයේදී කෙරෙන්නේ. ඔහොම ගිහිල්ලා ගිහිල්ලා එක පාරම යම් කිසි වෙලාවක හොඳටම එපා වෙලා, අන්තිමටම එපා වෙලා ‘මේකෙන් කරන්නත් දෙයක් නෑ, යන්නත් බෑ, එන්නත් බෑ, මම මේ නාම ධර්ම සමූහයක්, රූප ධර්ම සමූහයක්, එක්තරා බලශක්ති සමූහයක් තමයි මේ පොදි ගහගෙන ‘මම’ කියන ආකාරයක් ඒකට දාගෙන ඉන්නේ, මම ඒකෙන් තමයි දුක් විදින්නේ’ කියලා අවසානයේදී තේරෙනවා. එහෙම කළකිරලා එපාවෙලා, හොඳටම එපා වෙලා ඉන්න වෙලාවක හැබැයි තරහයෙන් නොවෙයි උපේක්ෂාවෙන් ඉන්න වෙලාවක තමයි අසංඛත ධාතුවක් කියලා යම් කිසි ධර්මයක් ජේන්නේ. සංස්කාර දකින්නේ නැතුව නිවන පෙන්නේ නෑ.

අපි නිවන් පෙන්නේ නිවන් දකිවා කියලා කොච්චර වචන කියා කියා හිටියත් සංස්කාරයන්ගේ තිබෙන ලක්ෂණය දකින්නේ නැතුව නිවන අරමුණු වෙන්නේ නෑ. එක්කෝ සංස්කාරයන්ගේ අනිත්‍යය දකින්න ඕන. නැත්නම් දුක දකින්න ඕන. නැත්නම් අනාත්මය දකින්න ඕන. ඔය තුලින් එකක් දැකලා තමයි නිවන් දකින්නේ.

ප්‍රශ්නය - ස්වාමීන්වහන්ස අපි බාහිර තිබෙන දේවල් රූප කියලා දැක්කට අපි නාම ධර්මයන්ගෙන් තේද මේවා ඇතුලෙන් දකින්නේ? පංච උපාදානස්කන්ධ ඇතුලේ හදාගෙන තේද බලන්නේ?

පිළිතුර - ඔව් හිතීන් දකින්නේ.

ප්‍රශ්නය - එතකොට අපිට උදය වැය දකින්න කියන්නේ එළියේ තිබෙන ඒවායේ නෙමෙයි ඇතුළේ හදාගත්තු දේවල් වල නේද?

පිළිතුර - දෙකේම, එළියේ තිබෙන ඒවා, ඇතුළට ගත්ත ඒවා, හිතන ඒවා යන හැම එකේම.

ප්‍රශ්නය - ස්වාමීන්වහන්ස අනාපාන සතියේදී මුල මැද අග බල බල ඉඳලා හොඳට පුදුරු උනාට පස්සේ එනවා ප්‍රාශ්වාසයත් ආශ්වාසයත් දෙක අතර හිස් තැනක්. ඒ මොකක්ද ස්වාමීන්වහන්ස?

පිළිතුර - එහෙම හිස් කියලා තැනක් නෑ. එතන හිස් වෙන්නේ එතන ස්වභාවය දකින්න සිහිය මදි නිසා. ඒ කියන්නේ සිහියෙන් බලාගෙන අපිට යන්න පුළුවන් ප්‍රමාණය තමයි ඒ. අපේ සිහියට යන්න පුළුවන් යම් කිසි ප්‍රමාණයකට සියුම් වෙනකම් පමණයි. එතනින් එහාට සියුම් වෙන එක අල්ලන්න බෑ. එතනින් එහාට සියුම් වෙන එක අපිට පෙන්නේ pause එකක් හැටියට. තව ටිකක් සිහිය වැඩිව්ව ගමන් එතැන pause එකක් නෑ. හුස්ම රැල්ල සමහර වෙලාවට සියුම් වෙනවා. gap එක වැඩි වෙනවා. ඒ gap එක වැඩිවෙනවා කියලා කියන්නේ ඇත්ත වශයෙන්ම මොකක්වත්ම නොවෙයි ඒ හරියේ පවතින ඒ උපේක්ෂා ගතිය තේරුම් ගන්න සිහිය තව ටිකක් tune වෙන්න වෙනවා. ඕක පස්සේ හරි යනවා.

හොඳයි, එහෙනම් හැමකෙනාටම ධර්ම අවබෝධය සුවසේම සිදුවේවා! කියලා සැම දෙනාටම මෙෙත්‍රියෙන් ප්‍රාර්ථනා කරනවා. සංස්කාරයන්ගේ අනිත්‍ය දකින්නේ නැතුව සංස්කාරයන්ගේ දුක නියම විදියට දකින්නේ නැතුව සංස්කාරයන්ගේ අනාත්මය නියම විදියට දකින්නේ නැතුව නිවන් මුසු වෙන්නේ නෑ. මොන වචන කිව්වත් පැතිම් කරත් ඒක සිද්ධ වෙන්නේ නෑ. අඩ අඩා හරි කමක් නෑ, අඩන එකත් සිහියෙන් නුවණින් කරනවා නම් ඒකත් නිවන් මාර්ගයක්. බුදුරජාණන්වහන්සේ භික්ෂූන්වහන්සේලාට ශික්ෂාපද පනවනවා. වත්පිළිවෙත් දක්වන්න කියනවා. අතුගාන්න කියනවා. සත්තිස් බෝධිපාක්ෂික ධර්ම වැඩෙන්නේ තැත්නම් බුදුරජාණන්වහන්සේ මේවා පවරන්නේ නෑ. එහෙම නම් බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරනවා ‘ඔවා කරන්න එපා, වදින්න යන්න එපා, පිණ්ඩපාතයේ යන්න එපා, ගස් මුල් වලට ගිහිල්ලා භාවනාව කරගන්න’ කියලා. බුදුභාමුදුරුවෝ ජීවමාන කාලයේදීත් මිනිස්සු බුදුභාමුදුරුවන්ට පූජා කරන්න ලස්සන මල් ගේතවා. වටේට මල් තිබෙන ආසනයක තමයි බුදුරජාණන්වහන්සේ වැඩ ඉන්නේ. එහෙම නම් බුදුරජාණන්වහන්සේට කියන්න තිබුණා ආනන්ද භාමුදුරුවන්ට මල් ගෙන්න එපා කියලා මිනිස්සුන්ට කියන්න කියලා.

අපි ඊයේ කියපු දිසාචු උපාසක සුත්‍රයේදීත් බුදුභාමුදුරුවෝ කිව්වේ නෑ ‘ඒ මනුස්සයා තව ටිකකින් මැරෙනවා මම මොකටද යන්නේ’ කියලා. බුදුරජාණන්වහන්සේ හරිම නිහතමානියි. අනුකම්පා සහගතයි. ඊළඟට ඒ තාත්තා උනත් ළඟ ඉඳන් කපාබහ කරනවා. හරිම සජීවී දේවල්. අනිත් එක තමයි මොන වාහනේද මොන අශ්වකරත්තේද ආවේ? උන්වහන්සේ පයින්ම වැඩියා. ඒ ටික සිද්ධ කළා. ආපහු වැඩම කළා. ආනන්ද බෝධිය කියන එක පහළ උනේම හේතුවක් ඇතුව. ආනන්ද බෝධිය තියෙන්නේ ජේතවනාරාමයේ. ආනන්ද බෝධිය හැදුනේ, බුදුරජාණන්වහන්සේ ජේතවනාරාමයේ නැති අවස්ථාවල දුර ඉඳලා මිනිස්සු එනවා. මල් පහන් පූජා වස්තු අරගෙන ඇවිල්ලා තපාගතයන් වහන්සේ නෑ කියපු ගමන් හරියට කම්පා වෙනවා. ආනන්ද භාමුදුරුවෝ ඒක දැනගෙන බුදුරජාණන්වහන්සේට මතක් කරලා ඊට පස්සේ බුදුරජාණන්වහන්සේ තමයි මුගලන් ස්වාමීන්වහන්සේගේ මාර්ගයෙන් මෙහෙයවලා ජයශ්‍රීමහා බෝධින් වහන්සේගේ පැලයක් එතැන හිටෙව්වේ. ඊට පස්සේ මිනිස්සු තපාගතයන් වහන්සේගේ නමින් තපාගතයන් වහන්සේ වෙනුවෙන් උන්වහන්සේට පූජා වේවා කියන සිතින් පූජා සත්කාර මල් ආදී දේවල් එතැන තැන්පත් කරනවා. ඒ බුදුරජාණන්වහන්සේ ජීවමාන කාලයේ. එහෙම නම් බුදුරජාණන්වහන්සේට කියන්න තිබුණා භික්ෂූන්වහන්සේලාට ‘දැන් මල් ගෙනැල්ල ගොඩ ගහයි, ඔය ගොල්ලන්ට තමයි සුද්ධ

කරන්න වෙන්නේ' කියලා. අපේ චිත්තයේ හැටියට නම් ඕකයි වෙන්නේ. නමුත් බුදුරජාණන්වහන්සේ එහෙම කළේ නෑ.

හොඳයි, සියලු දෙනාටම තෙරුවන් සරණයි!

සාදු! සාදු! සාදු!

ඉහත සඳහන් ධර්ම දේශනාව

අති පූජ්‍ය හන්තේ ජිනාලංකාර ස්වාමීන්වහන්සේ විසින් දේශිතයි.